

Pregledni znanstveni članek (1.02)
 Bogoslovni vestnik 76 (2016) 3/4, 689—703
 UDK: 613.81:27-23
 Besedilo prejeto: 06/2016; sprejeto: 10/2016

Andreja Tasič

Pogled na alkoholizem v svetopisemskem izročilu

Povzetek: Alkohol spremlja človeka ves čas njegovega bivanja na Zemlji, prav toliko časa pa ga spremlja tudi njegova negativna plat – hude posledice pretiranega pitja in zasvojenost z alkoholom. V svetih knjigah različnih ver so že več kot 3000 let zapisane smernice, ki človeka odvrtačajo od negativnih vplivov alkohola. Tudi v Svetem pismu Stare in Nove zaveze najdemo svarila pred zlorabo alkohola ter podobe uničevalnega vpliva in usodnih posledic uživanja alkohola na človeka, njegovo ožjo in širšo okolico.

Evropa in z njo tudi naša država se srečuje z velikimi težavami, ki jih povzročata sindrom odvisnosti od alkohola. Slovenijo strokovnjaki opisujejo kot »mokra družba«, statistika jo po skupni porabi alkohola na prebivalca uvršča na peto mesto med državami članicami Evropske unije. Registrirana poraba alkohola pri nas se v zadnjih letih giblje v povprečju med 10 in 13 litrov čistega alkohola na odraslega prebivalca na leto. Posledice odvisnosti od alkohola se kažejo na vseh področjih človekovega življenja, osebnostnem, družbenem, zdravstvenem in ekonomskem.

Ključne besede: alkoholizem, zasvojenost, posledice alkoholizma, vino, Sveto pismo

Abstract: **A Look at Alcoholism in the Biblical Tradition**

Alcohol has been a constant companion of man throughout human history on Earth; this comprises its negative side, the severe consequences of excessive drinking and alcohol addiction. The holy books of different religions contain more than 3000 year old written guidelines to turn humans from the negative effects of alcohol. We can thus find warnings against alcohol abuse in the Old and New Testament of the Bible, as well as descriptions of the destructive impact and often fatal consequences of alcohol abuse on individuals and their immediate surroundings and beyond. Europe, including Slovenia, is facing severe difficulties caused by the syndrome of alcohol dependence. Experts characterize Slovenia as a "wet society" as it statistically ranks fifth among the Member States of the European Union in terms of per capita consumption of alcohol. In recent years registered alcohol consumption in our country has ranged on average between 10 and 13 liters of pure alcohol per adult per year. Consequences of alcohol dependence can be observed in all aspects of human life, personal, social, health and economic.

Key words: alcoholism, drug addiction, consequences of alcoholism, wine, the Bible

1. Uvod

Po nekaterih podatkih je v Sloveniji z alkoholom zasvojenih od 170.000 do 200.000 ljudi. Če prištejemo še svojce zasvojenih, je zaradi sindroma odvisnosti od alkohola prizadetih od 540.000 do 800.000 prebivalcev. (Može 2015, 30–31) Zasvojenost z alkoholom pa ni samo slovenska, temveč svetovna težava, ki vpliva na zdravje in povzroča škodo na vseh področjih človekovega življenja. Ker uporaba alkohola človeka spremlja, odkar ve zase (Ziherl 1989, 13), smo raziskali, kako nanj gleda svetopisemsko izročilo.

2. Zasvojenost z alkoholom

Temeljna značilnost sindroma odvisnosti od alkohola, kot ga imenuje medicinska stroka (Perko 2013, 17), je zasvojenost z alkoholom. Perko (18) pravi, da je opredelitev zasvojenosti z alkoholom pri Slovencih še toliko težja, ker živimo v »mokri družbi«; pijemo namreč ob vsaki priložnosti, najsi gre za rojstvo ali smrt, uspeh ali neuspeh, ko je to primerno ali ne. Avtor nadaljuje, da je naša kultura z alkoholom prežeta in da jo lahko imenujemo alkoholno družbo, kar potrjujejo tudi slovenske raziskave iz zadnjih desetletij (Toš et al. 2000; Bajt et al. 2014; Koprivnikar et al. 2015).

Avtorji raziskave iz leta 2014 (Bajt et al. 2014, 18–19) navajajo, da se je registrirana poraba alkohola v letih 2000–2010 pri nas gibala med 10,3 in 13,5 litra čistega alkohola na odraslega prebivalca letno. Slovenija se tako po skupni porabi alkohola na prebivalca med državami članicami Evropske unije (EU) uvršča na peto mesto.

Može (2015, 29) kot najzanesljivejšo raziskavo o razširjenosti zasvojenosti z alkoholom v našem prostoru navaja slovensko javno mnenje iz leta 1999 (Toš et al. 2000), v kateri je bilo ugotovljeno, da je bilo leta 1998 abstinentnih 15 % žensk in 9 % moških. Med polnoletnimi je 21 % anketiranih pilo tvegano, od tega 36 % moških in 11 % žensk. 11 % anketiranih je alkohol zlorabljal, med njimi 21 % moških in 8 % žensk. Število žensk, ki redno pijejo, se večja, število moških pa se ne manjša.

V omenjeni raziskavi so opisane tudi najhujše posledice, ki jih alkoholizem povzroča pri prebivalstvu. Delež smrti, ki jih lahko pripišemo alkoholu, in izgubljenih zdravih let življenja je v evropski regiji Svetovne zdravstvene organizacije največji (največja poraba alkohola na prebivalca na svetu). Slovenija je v vrhu držav članic EU tudi po posledicah škodljivega pitja alkohola. (18–19)

Na prvem mestu vzrokov smrti je pri tem alkoholna obolenost jeter. Pri hospitaliziranih alkoholikih ugotavljajo pogoste duševne in vedenjske motnje. Avtorji raziskave menijo, da so posledice tvegane in škodljivega pitja alkohola večje, kot jih rezultati raziskav zaznavajo. (19)

Zdravstvena klasifikacija bolezni in vzrokov smrti pozna diagnozi škodljivo pitje in sindrom odvisnosti od alkohola. Pri prvem nastajajo zdravstvene, socialne in

druge motnje, ni pa še vzpostavljena zasvojenost. Ne postane vsakdo, ki škodljivo pije, zasvojen; vsakdo, ki je zasvojen z alkoholom, pa prej je škodljivo pil.

Sindrom odvisnosti od alkohola se diagnosticira po naslednjih kriterijih (da lahko govorimo o zasvojenosti, morajo biti izpolnjeni vsaj trije):

- ponavljajoče se uživanje alkohola,
- močna želja po uživanju alkohola,
- težave pri obvladovanju pitja alkohola,
- vztrajanje pri uživanju alkohola kljub že ugotovljenim škodljivim posledicam,
- večje posvečanje pitju kot drugim dejavnostim in obveznostim,
- povečana toleranca do popitega alkohola,
- telesne motnje ob odtegnitvi alkohola (abstinenčna kriza). (Ramovš in Ramovš 2010, 14)

Ramovš in Ramovš (12) poudarjata, da gre pri zasvojenosti za tri povezane procese. Prvi se nanaša na telesno dogajanje pri presnovi alkohola v človekovem organizmu, drugi na osebne posledice pri doživljanju in vedenju posameznika, tretji pa na družbeno dožemanje alkohola ter družbena stališča in odzivanje na uživanje alkohola in njegove posledice. Avtorja nadaljujeta, da je treba na zasvojenost gledati celostno. Tak pogled vključuje telesno (fizično in kemično) delovanje, duševno dogajanje v človekovi osebnosti ter dogajanja v družinskem in širšem družbenem sožitju. Avtorja celostnost še posebej izpostavljata, kajti pri zdravljenju se upošteva vse plati – posamično gledanje na to bolezen uspeha ne prinese.

Alkoholik zaradi zasvojenosti začne zanemarjati in opuščati delovne, družbene in družinske obveznosti ter funkcije odnosnega bitja, na vseh področjih človeškega delovanja pa postaja vedno bolj odtujen (Perko 2013, 21).

Pri zasvojenem z alkoholom gre v nasprotju z občasnim ali zmernim pivcem (ki lahko spije en kozarec, a se hkrati tudi odloči, da ga ne po popil) za dolgotrajen, napredujoč in uničujoč bolezenski proces, za katerega je značilna neustavljiva želja po alkoholu oziroma njegovih učinkih. Tako pitje vodi v telesni, duševni, gmotni in družbeni propad, kajti človek postane suženj alkohola. (Može 2015, 26) Pri njem je zasvojenost od alkohola tisto, kar je sicer za človeka odvisnost od hrane, ki jo človek potrebuje, da preživi (Gostečnik 1999, 199–200). Alkohol postane tisto, kar zasvojeni nujno potrebuje, ker misli, da brez tega ne bo preživel – hkrati pa ga vodi v počasno propadanje in dostikrat tudi smrt.

Rus Makovec (2010, 57–59) pravi, da gre pri zasvojenosti z alkoholom za kronično bolezen možganov, »na katero poleg farmakoloških značilnosti alkohola, določenih individualnih lastnosti človeka pomembno vpliva tudi interakcija genskih in okoljskih vplivov«. Pri zasvojeni osebi pride do bolezenske spremembe v možganski nevrobiologiji, tako da že majhni dražljaji sprožijo pretirano željo, delovanje orbitofrontalnega korteksa pa je močno okvarjeno. Možganski dopaminski sistem se ne odziva več na naravne ojačevalce ugodja, kot so šport, ljubeči odnosi in spolnost. Zasvojeni popolnoma izgubi sposobnost nadzorovanja uživanja alkohola. Pri teh osebah ne gre več za pomanjkanje moči volje, ampak se spremeni delovanje možganov. (58)

3. Posledice alkoholizma

Odvisnost od alkohola povzroča negativne posledice na področju telesnega in duševnega zdravja ter osebnostnih sprememb, prav tako pa tudi na ravni ekonomskega in družbenega življenja (Može 2015, 51–80).

Preden postane človek zasvojen z alkoholom, je navadno povsem običajna oseba, s svojimi veselji in težavami. Z razvojem zasvojenosti pa svojo individualnost izgublja in se vede vse bolj alkoholično. Zanimajo ga le še alkohol, pitje, pivske priložnosti, pivska družba – dejansko začanja spreminjati svojo osebnost. Vse druge stvari, ki so ga prej zanimale, potisne na stran. (Ziherl 1989, 75–76) Poleg glavne skrbi, da si bo priskrbel alkohol, ga zanima samo še, kako bo svoje pitje upravičil (Perko 2013, 53). Za to si izdelava obrambne duševne mehanizme, ki ga obvarujejo pred mislijo na to, da je zasvojen – kar vodi do postopnega propada (Ziherl 1989, 77). Najpogostejši obrambni mehanizmi so zanikanje, minimalizacija, racionalizacija, projekcija, fragmentacija, izgovori (Može 2015, 53–55; Ziherl 1989, 78–80).

Družbene posledice zasvojenosti z alkoholom se kažejo predvsem v ožji in širši okolici zasvojenega. Človek je odosno bitje in zato je od vrste in globine odnosov, ki jih ima zasvojeni s svojim okoljem, precej odvisno, kakšne bodo družbene posledice njegove bolezni (Ziherl 1989, 86). Govorimo o spremembah v družini, na delovnem mestu in v širši družbeni skupnosti (Može 2015, 57–62; Ziherl 1989, 86–94).

Zdravstvene posledice delimo na fizične in psihične. Pri fizičnih so najpogostejše poškodbe posameznih organov, kot so možgani, okvare sluznice prebavil (ter ustne votline, žrela, požiralnika, želodca in črevesja), okvare jeter, trebušne slinavke, srca in ožilja. Pojavijo se spremembe na obrazu in koži, pride pa tudi do okvar živčnega tkiva (možgani, hrbtenjača, živci). (Može 2015, 63–68) Pri psihičnih posledicah pa govorimo predvsem o duševnih komplikacijah ali alkoholnih psihozah (alkoholni bledež ali *delirium tremens*, Korzakov sindrom, alkoholna halucinoza, patološka ljubosumnost, alkoholna demenca, božjast). Pri zasvojenih z alkoholom pride pogosto tudi do komorbidnosti, to je poleg zasvojenosti ima oseba lahko tudi še drugo psihiatrično motnjo. (68–78)

Ekonomske posledice težko ocenimo natančno, a če seštejemo stroške, ki jih ima zasvojeni z nakupom pijače, za programe zdravljenja, izgube v podjetjih zaradi odsotnosti delavcev, ugotovimo, da pri zasvojenosti z alkoholom nastaja precejšnja škoda. Ob tem pa ne smemo pozabiti niti na škodo, izhajajočo iz prometnih nesreč in delovnih nezgod. (79)

4. Sveto pismo opozarja na posledice alkoholizma

V svetih knjigah in spisih judovske, krščanske, islamske, hinduistične, budistične, taoistične in drugih ver so že več kot 3000 let zapisane smernice, ki posameznike in družbo svarijo pred zlorabo alkohola, v nasvetih pa se povsem ujemajo s sodob-

nimi znanstvenimi spoznanji (Ramovš in Ramovš 2010, 16). Tako Sveto pismo kot znanost potrjujeta, da alkohol negativno vpliva na vse štiri dimenzije človeka – telesno, umsko, družbeno in duhovno. Bog je po svoji podobi ustvaril človeka s svobodno voljo. A ko je ta začel uživati alkohol, ki napade človekov um, se je Božja podoba v njem začela brisati in njegova celotna osebnost je začela propadati. Že v Stari zavezi najdemo primere uničevalnega vpliva in usodnih posledic uživanja alkohola na človeka, njegovo ožjo in širšo okolico. (Poljak 1995, 11–12)

Stara zaveza prikazuje pomembne lekcije o pitju in zlorabi alkohola (Seller 1985, 69). Prvi primer je Noe v Prvi Mojzesovi knjigi, kjer je opisano njegovo življenje. Bil je prvi, ki se je po potopu začel ukvarjati z vinogradništvom, in prvi, ki se je izpostavil posmehu, ker se je napil vina (9,20–27). Hkrati gre tudi za prvi opisan primer zlorabe alkohola. (Poljak 1995, 18–19; Schnall, Saperstein in Saperstein 2013, 155; Seller 1985, 69) Sveto pismo tukaj ponuja še globlji pogled, kajti gre ne samo za primer zlorabe alkohola, temveč tudi za opis posledic pretiranega pitja alkohola. Noe se je iz spoštovanja vredne osebe spremenil v osebo, vredno posmeha. (Poljak 1995, 19) »Ko pa je pil vino, se je napil in nag obležal sredi svojega šotora. Ham, Kánaanov oče, je videl nagoto svojega očeta in je šel to pravit obema bratoma, ki sta bila zunaj.« (9,21–22) Noe, ki je s svojo barko rešil človeštvo, je zaradi alkohola obležal nag in njegov lastni sin ga je zasmehoval.

Eno izmed glavnih čustev, ki ga zasvojeni čuti, je sram (Angove in Fothergill 2003, 217). Domnevamo, da ga je čutil tudi Noe, ko se je streznil. Namesto da bi za svoje dejanje sprejel odgovornost, je v svoji osramočenosti raje preklel svojega vnuka, Hamovega sina, ki se mu je posmehoval (1 Mz 25), in ves njegov nadaljnji rod. Že ta prilika nas uči, kako pomembno je prevzemanje odgovornosti za svoja dejanja, še posebej pri zasvojenem. Ta mora za svoje pitje sprejeti odgovornost, a krivce največkrat išče v svoji okolici, ne pa v sebi samem. Noe za svoje obnašanje kot posledico prekomernega pitja alkohola odgovornosti ni sprejel, projiciral jo je na drugega – projekcija pa je eden izmed tipičnih obrambnih mehanizmov zasvojenih.

Tudi otroci zasvojenega nosijo v sebi sram; obenem še jezo, nemoč, strah in stisko (Gostečnik 1999, 198–199)– vse to so najverjetneje občutili tudi Noetovi sinovi. Domnevamo lahko, da Ham v svoji osramočenosti in nemoči zaradi očetovega ravnanja ni znal reagirati drugače kot s posmehom. Sem in Jafet sta očeta pokrila s plaščem, da ga ne bi videli še drugi. Že v prvem opisu opijanjanja v Svetem pismu torej vidimo celotno razsežnost pitja, ki prizadene ne samo človeka samega, ampak tudi njegovo družino. Ta zasvojenost dostikrat skriva pred drugimi; otroci zasvojenega namreč lahko za staršem alkoholikom čistijo, ga spravljajo v posteljo – vse da bi prikrili njegovo bolezen. (Gostečnik 1999, 198)

Pripoved o Lotu, pravičniku, ki ga je Bog rešil pred ognjem, uperjenim v Sodomo in Gomoro, je drug prikaz posledic pretiranega pitja alkohola. Lot se je pred pregreho obeh mest umaknil v gore, v naravo, kjer naj bi s svojima hčerama preživel preostanek svojih dni. (1 Mz 19,1–29) Hčeri sta se bali, da bi ostali brez potomstva, zato sta očeta napili z vinom, da je zaspal, nato pa imeli z njim spolni odnos, iz katerega sta se rodila sinova Moab in Ben Ami, začetnika Moabcev in

Amoncevi (19,31–38); obe ljudstvi sta pozneje postali smrtna sovražnika Božjega ljudstva. Čeprav sta bili hčerki v dejanski stiski, Sveto pismo nakazuje, da greh pri iskanju izhoda iz težkih življenjskih situacij ni prava izbira (Gerjolj 2009, 58). Se pa tudi ta opis povsem ujema s sodobnimi ugotovitvami, da alkohol velikokrat pripelje do nečistosti, kot so prešuštvo, posilstvo in incest (Batchelor 2002, 14).

Pri alkoholizmu lahko govorimo o medgeneracijskem prenosu oziroma kompulzivnem ponavljanju medosebnih in notranjepsihičnih oblik obnašanja, ki se prenašajo iz generacije v generacijo. Poleg alkoholizma se seveda podobno prenašajo tudi druge oblike zasvojenosti ter moralna, fizična in spolna zloraba ali druge oblike perverzности. (Gostečnik 1997, 10) To najdemo tudi pri Noetu in Lotu; pri obeh je pitje alkohola boleče vplivalo na naslednje generacije.

Že pri Noetu se je prvi »eksperiment« s popivanjem končal s prekletstvom, ki je padlo na njegove naslednike (Batchelor 2002, 14). Noe, spoštovani oče in stari oče, je izgubil nadzor nad seboj – čeprav je nevarnost pitja alkohola poznal, saj je bilo opijanjanje ena izmed najbolj razširjenih razvad predpotopnega sveta – ter zato postal predmet posmeha svojih otrok in vnukov (Poljak 1995, 18–20). Prekletstvo, ki ga je pod vplivom pitja alkohola in lastne osramočenosti izrekel nad svojim potomstvom, trpi človeštvo v vsej zgodovini. Ljudje se škodljivih posledic pretiranega pitja alkohola zavedajo, pa kljub temu pri pitju vztrajajo, se posledično smešijo in sramotijo pred družino, na delovnem mestu in v družbi, povzročajo prometne nesreče in v obupu dostikrat sežejo tudi po skrajnem sredstvu – samomoru. Prav samomor je dokaj pogosta in ena najhujših posledic zasvojenosti z alkoholom. V priročniku o prepoznavanju in obravnavi depresije ter samomorilnosti (Juričič et al. 2016, 64) avtorji ugotavljajo, da pri zdravljenih alkoholikih samomor naredijo približno trije odstotki. Med nezdravljenimi alkoholiki pa je samomorilnost seveda še neprimerno višja, okoli 25-odstotna. Polovica samomorov se zgodi v letu po izgubi tesnega čustvenega odnosa, kar je največkrat posledica odvisnosti. Bolj so ogroženi zasvojeni, ki so bili deležni le krajšega bolnišničnega zdravljenja in so ostali brez obravnave v psihiatrični ambulanti. Pacienti, odvisni od alkohola, v 50 odstotkih samomorilne namere neposredno izrečejo.

Lot je živel v grešni Sodomi, iz katere se je rešil z Božjo pomočjo. Trpel je namreč zaradi pohujšljivosti svojih someščanov, se ji po svoje upiral, zato se ga je Bog usmilil in ga rešil tik pred uničenjem Sodome in Gomore. Rešil je le golo življenje sebe in svojih hčera. Ni pa mogel obvarovati svojih hčera pred tem, kar se ju je dotaknilo, se vtisnilo v njuno telo med življenjem v grešnem mestu. Ta preteklost ju je dohitela kljub fizičnemu umiku iz grešnosti, ki ju je prej obdajala. Hčerki sta pod vplivom grešnega življenja, ki sta mu bili priča v Sodomi in se je zapisalo v njuno telo, izkoristili opojni učinek vina, napili očeta in legli z njim, da bi spočeli potomca. Grešnost njunega dejanja se je pokazala v nasledstvu – oba rodova sta izumrla. Če ne pride do pravočasnega razreševanja travm, se te prenašajo iz roda v rod, razvijejo se še dodatne motnje – dokler ni travm, zasvojenosti in zlorab že toliko, da rod enostavno ne preživi in izumre. Prav o tem lahko beremo tudi v Tre-tji Mojzesovi knjigi: »Kadar greste v shodni šotor, ne pijte vina in opojne pijače ne ti ne tvoji sinovi, da ne umrete! To je večni zakon iz roda v rod.« (19,9)

Na posledice eksperimentiranja z alkoholom pri Noetu in Lotu je opozoril tudi Jezus, ki je dejal: »Kakor je bilo v Noetovih dneh, takó bo tudi v dneh Sina človekovega: jedli so, pili, se ženili in se možile do dne, ko je šel Noe v ladjo in je prišel potop ter vse pokončal. Podobno bo, kakor je bilo v Lotovih dneh: jedli so, pili, kupovali, prodajali, sadili in zidali, toda na dan, ko je šel Lot iz Sódome, sta padala z neba ogenj in žveplo in vse pokončala. Takó bo tudi na dan, ko se bo razdel Sin človekov.« (Lk 17,26–30)

5. Osebnostne spremembe

Zasvojeni z alkoholom bi za dostop do alkohola naredil vse. Obenem postane razdražljiv, nasilen, napadalen, a hkrati čustveno popolnoma otopel. Ne pozna več prijetnih občutkov, pozablja na vrednote (Gostečnik 1999, 202), postaja potrta, živčen, nergaški, nezanesljiv, nemaren in sebičen. (Perko 2013, 53) Pod vplivom alkohola dela napake, na katere okolica reagira – če so dovolj hude. Na to se odziva obrambno, izgublja stik z realnostjo in si ustvarja miselni svet, v katerem je prostor samo zanj. Sčasoma se ne odziva več na opozorila okolice, njegova osebnostna rast se zaustavi. Ker svojih težav ni več sposoben reševati smiselno, jih rešuje z alkoholom in se znajde v začaranem krogu. Ne vlaga več v odnose; sposoben je samo še sprevržene ljubezni – drugi so tisti, ki mu morajo naklanjati ljubezen, skrb in naklonjenost. Ubada se z občutki neustreznosti, ne moči in si skuša dvigniti samozavest ter samospoštovanje z napačno predstavo o lastni veličini. (53–54).

Poleg Noeta so v Svetem pismu še drugi primeri, ki pričajo o tem, da se človek, ki zlorablja alkohol, osebnostno spremeni. Beremo lahko o kralju Ahasvérju (Est 1–10), ki je kraljeval od Indije do Etiopije nad sto sedemindvajsetimi pokrajinami. Vojnim poveljnikom in plemičem je priredil gostijo, ki je trajala sto osemdeset dni, na njej pa je razkazoval svoje bogastvo. Gostje so imeli vino na razpolago – a po kraljevem naročilu z njim niso silili nikogar. Na začetku je še razvidno kraljevo trezno razmišljanje, ki je tudi v skladu z zapovedmi, da se z alkoholom nikogar ne sme siliti (Hab 2,15). Po sedmih dnevih, ko je bil že dobro opit, se je želel pred vsemi pohvaliti z lepoto svoje žene Vašti. Ta na njegovo zahtevo ni pristala, zato se je kralj razjezil, se od nje ločil in se pozneje poročil z Estero. Pod vplivom alkohola ni mogel trezno razmišljati in je sprejemal usodne odločitve – to pa samo zato, ker je v svoji omamljenosti dopustil, da mu nekdo drug prišepetava, kaj je treba narediti (Est 3,8–11), sam pa je ta škodoželjni vpliv okolja nekritično sprejemal. (Poljak 1995, 45–49) Tako tudi iz tega primera vidimo, kako zelo se lahko človek (ne glede na ugled v družbi) pod vplivom alkohola spremeni in s svojimi ravnanji globoko prizadene najbližje. Hkrati se pokaže tudi čustvena nestabilnost – prvo ženo, ki jo je ljubil, zavrže; poroči se z drugo, ki pa ji je ob izgubljeni sposobnosti treznega presojanja pripravljen dati vse, kar si poželi, tudi pol svojega kraljestva. (47–49)

Besedil, ki v Svetem pismu pripovedujejo o tem, kako se pod vplivom alkohola človekova osebnost spremeni, je še več. Naj omenimo samo še Amnona, najsta-

rejšega sina Davida in Ahinoame, ki se je rad opijal. (Poljak 1995, 84) Znan je po svojem posilstvu polsestre Tamare (2 Sam 13,1–19), nato pa se je njegov brat Absalom odločil, da ga bo med enim izmed pijančevanj ubil: »Absalom pa je zapovedal svojim hlapcem in rekel: »Glejte, kdaj bo Amnón od vina dobre volje, in ko vam rečem, tedaj udarite Amnóna in ga usmrtite!« (2 Sam 13,28)

Prav tako je po tem, da je po neumnosti zapravljal vse, kar je v svojem kratkem življenju zgradil, poznan Aleksander Makedonski, in to prav zato, ker ni poznal zmernosti pri pitju (Poljak 1995, 71).

V Svetem pismu Stare zaveze najdemo tudi več opozoril, kaj vse se lahko zgodi človeku, če popije preveč, tako na primer v Sir 31,25–31; Tob 4,15; Prg 20,1 ... V Novi zavezi so opozorila, kako nevarno je pitje vina (Jn 14,9–10), ki lahko vpliva na govor (Apd 2,7–13), vodi v pijanstvo (Lk 12, 43–45) in v ljudeh zbuja nečlovečnost (2 Pet 2,12–13) (Seller 1987, 88). Zato, pravi apostol Pavel v pismu Rimljanom, vina ni dobro piti: »Zato je dobro ne jesti mesa niti piti vina niti delati kar koli, ob čemer se utegne tvoj brat pohujšati.« (Rim 14,21).

6. Socialne posledice

Alkoholiki imajo težave v družini; v njej sta prisotna strah in napetost, zakon pa zaznamujejo konflikti (Gostečnik 1999, 201). V družini ni več pozitivnih čustvenih odnosov, in mnogi zasvojeni postanejo bolešno ljubosumni, hkrati pa nasilni, prostaški; prihaja do fizičnih obračunavanj, vse to pa pušča škodljive posledice na otrocih (Može 2015, 57).

Za zdrav razvoj otroka je namreč pomemben odnos z materjo in očetom, hkrati pa tudi pozitivno in varno vzdušje v družini. V njej naj bi bil otrok brezpogojno sprejet zaradi sebe samega, ne zaradi nalog, ki jih opravlja. Prav tako je za zdravo rast otrok pomemben odnos staršev do sebe in med seboj. Otrok je ob rojstvu in v prvem letu življenja v simbiotičnem odnosu z mamo; takrat se začne srečevati s seboj in graditi lastno samopodobo v očeh matere, ki mu zrcalijo ljubezen, predanost in sprejetost. To njuno diado spremlja oče, ki skrbi za mater in ji tako omogoča, da svojo materinsko vlogo v polnosti izpolnjuje. Vsega tega otrok ob zasvojenem očetu ali materi ne more dobiti; postane žrtev, ki se njuni patologiji tako ali drugače prilagodi. (Perko 2013, 58–60)

V socialnem življenju lahko postanejo zasvojeni družbeno nesprejemljivi, v breme sebi in zlasti drugim. Ostanajo brez službe, doma, družine in ljubezni (Gostečnik 1999, 202–203), saj se jim domači ob takem življenju običajno (čustveno) odrečejo. Na družbeni ravni tak človek vse bolj propada, saj za dostop do alkohola pogosto posega po skrajnostih – tatvinah, vlomih, prosjačenju ... (Može 2015, 62). Celotna situacija je še hujša, če k tem družbenim posledicam prištejemo veliko število prometnih nesreč, ki jih povzročijo ljudje, zasvojeni z alkoholom (Gostečnik 1999, 203).

V povezavi z alkoholizmom ženski je zgovorna pripoved o Manoahu in njegovi ženi, ki nista mogla imeti otroka (Poljak 1995, 86). Ženi se je prikazal Gospodov an-

gel in napovedal, da bo spočela sina, ki bo Izraelce rešil iz rok Filistejcev. Zapovedal ji je, da v tem času ne sme piti vina ali opojne pijače, kajti ta otrok bo zelo pomemben: »Naj ne uživa ničesar, kar pride od vinske trte; vina in opojne pijače naj ne pije in nič nečistega naj ne zaužije. Vsega, kar sem ji ukazal, naj se drži.« (Sod 13,14)

Bog je namenil Manoahovemu otroku Samsonu pomembno vlogo. Da bi jo lahko izpolnil, pa je moral odraščati v zdravem okolju. Materi je Gospodov angel prepovedal piti alkohol, saj je vedel, kako hude so lahko posledice, ki jih pusti pijača na otroku – tako že v materinem telesu kot pozneje, ko se rodi in odrašča. Materine in očetove navade ter vzorci, po katerih živita, lahko na otroka vplivajo pozitivno ali negativno (Poljak 1995, 86–87). Siromašno starševstvo in slaba socializacija lahko pri otrocih ustvarita visoko tveganje za probleme, povezane z alkoholom (Why Do Some People Drink Too Much? 2000, 22–23). Pomanjkanje čustvene starševske podpore v posameznikovem otroštvu ima precejšen in dolgotrajen psihosocialni ter zdravstveni učinek (Shaw et al. 2004, 4–12). Če mati med nosečnostjo alkohola ne uživa, se otrok ne bo rodil z boleznijo, danes znano kot fetalni alkoholni sindrom. Če mati in oče ne pijeta, je manjša možnost za medgeneracijski prenos, prav tako bosta lahko trezna nudila otroku vse, kar potrebuje za odraščanje v funkcionalnega odraslega človeka – kar je tudi vizija biblične antropologije. V ta kontekst spada Pavlovo pismo Titu, kjer ga v povezavi s socialno dimenzijo življenja opozarja prav na nevarnost odvisnosti od alkohola: »Ti pa govôri, kar je primerno zdravemu nauku: stari možje morajo biti trezni, dostojanstveni, razumni, zdravi v veri, ljubezni in stanovitnosti. Podobno naj se stare ženske vedejo spodobno, kakor zahteva svetost. Naj ne bodo obrekljive, naj ne bodo sužnje obilnega vina. Naj druge učijo, kar je dobrega. Tako bodo mogle vzgajati mlade žene, da bodo ljubile svoje može, svoje otroke, da bodo razumne, spodobne, dobre hišne gospodinje, da bodo ubogale svoje može.« (Tit 2,1–5) Za sodobno znanstveno raziskovanje je pomenljivo, kako daljnosežno in pronicljivo že Sveto pismo opozarja, naj se alkohola vzdržijo, ne samo moške, temveč tudi ženske. Še vedno je namreč v ospredju proučevanja alkoholizma predvsem moška populacija. Z odvisnicami od alkohola se raziskovalci ukvarjajo šele zadnji dve desetletji – in v tem smislu so biblične pripovedi zgovorno preroške. Preroške so tudi po svoji »rigoroznosti«, saj vemo, da se psihični, fizični in socialni učinki alkohola pri moških in ženskah razlikujejo. Ženske ob uživanju manjših količin alkohola zbolijo hitreje in težje kot moški. Hkrati so v družbi še vedno bolj stigmatizirane in pogosto zato in zaradi občutka, da ne izpolnjujejo norm ženskam primerne vedenja, niti ne iščejo pomoči. (Angove in Fothergill 2003, 217)

V Svetem pismu najdemo tudi primere propada voditeljev, korupcije in nasilnih dejanj, ki so povezani z alkoholom. Zasvojenost z alkoholom je prisotna tako pri revnih kot bogatih, med višjimi in nižjimi uslužbenci – zasvojen je lahko vsak posameznik. Ob zlorabi alkohola pri posamezniku vrednote začnejo propadati. Poštenost, spoštovanje do soljudi in uspešna kariera niso več v ospredju odvisnikovega zanimanja. (Ziherl 1989, 14, 76) Na delovnem mestu se zasvojeni z alkoholom pogosto zapletajo v konflikte, izostajajo z dela, svoje delo opravljajo slabo (Gostečnik 1999, 202), neredko pa njihova zasvojenost pripelje tudi do delovnih nezgod (Može 2015, 61).

Salomon, najmodrejši vladar starega veka, je v svojem življenju želel preizkusiti različne stvari, da bi se iz njih čim več naučil. Tako je želel spoznati tudi, kaj pomeni opijati se z vinom. (Prd 2,3) Toda če voditelji svoje odločitve sprejemajo v stanju alkoholiziranosti, trpi celotna družba; njihova dejanja puščajo posledice pri vseh posameznikih. To se je zgodilo tudi Salomonu, ki je bil sprva moder in tako tudi vodil svoje ljudi, nato pa ni nadaljeval trezno in se je pregrešil proti Božjim in človeškim zakonom. Po težki izkušnji se je sicer pokesal (Prg 23, 29–35). Ob tem ostaja vprašanje, kaj vse bi lahko še dobrega postoril, če se ne bi zatekel k pijači (Poljak 1995, 42–43).

Na delavnost in vestnost opozarja Pridigar (10,16–20), kjer najdemo tudi opomin, da lahko pod vplivom alkohola izgubimo samonadzor in se v nas prebudi nasilje (Ps 78,65–66; Prg 1, 20). Zagrešimo lahko kriminalno dejanje (2 Sam 13,28; Job 1,13–19), ki prinese gorje, skrbi, bedo in popoln propad (Može 2015, 62): »Gorje njim, ki vstajajo zgodaj zjutraj in iščejo opojno pijačo, ki se zadržujejo pozno v noč in jih ogreva vino. Citre in harfa, boben in piščal in vino so pri njihovem popivanju, ne opazijo pa Gospodovega dela, ne vidijo, kaj delajo njegove roke. Zato pojde moje ljudstvo v izgnanstvo, ker nima spoznanja. Njegovo slavo bo usmrtila lakota, njegovo ljudstvo bo umorila žeja.« (Iz 5,11–13) (Seller 1985, 73; 1987, 88)

Tudi korupciji kot posledici alkoholizma se Sveto pismo ne izogne. Na to nevarnost opozarja Prerok Izaija, ki pravi: »Gorje njim, ki so hrabri, kadar se napajajo z vinom, pogumni, kadar mešajo opojno pijačo, ki oproščajo krivičnega zaradi podkupnine in kratijo pravico pravičnemu.« (Iz 5,22–23)

7. Zdravstvene posledice

V Svetem pismu najdemo splošno opozorilo, da lahko uživanje alkohola povzroči izgubo moči in zdravja (Seller 1985, 71), kar se sklada z védenjem, da je alkohol za človekov organizem strup. Neposredni učinek alkohola kot strupa na človekovo telo povzroča telesne posledice odvisnosti od alkohola (Ziherl 1989, 65; 67): »V meni se trga srce, vse moje kosti se tresejo. Kakor pijan človek sem postal, zaradi Gospoda in njegovih svetih besed, kakor mož, ki ga je premagalo vino.« (Jer 23,9).

Prav tako najdemo opozorila, da alkohol vpliva na možgane in povzroča izgubo spomina: »Sicer bi pili in pozabljali postavo, prevračali bi pravico vseh ponižanih.« (Prg 31,5). Pripelje pa lahko tudi do smrti: »Ko se razvnamejo, jim priredim gostijo, jih upijanim, da bodo vriskali, da se pogreznejo v večno spanje in se več ne prebudijo, govori Gospod.« (Jer 51,39)

Možgani so človeški organ, ki je za učinke alkohola najbolj dovzeten. Alkohol namreč zastrupi možganske celice in otopi njihovo delovanje. (Perko 2006, 42)

Pod vplivom alkohola možgani reagirajo počasneje, stvari niso jasne, manjka racionalno presojanje in védenje, kaj je prav in kaj narobe – kar obsoja tudi prerok Izaija: »Tudi ti se izgubljaš zaradi vina in blodijo zaradi opojne pijače, duhovnik in prerok se izgubljata zaradi opojne pijače, zmedena sta od vina. Blodijo zaradi opojne pijače, izgublja se v videnjih, omahujejo v rzsodbah.« (28,7)

Alkoholik se velikokrat ne zaveda in ne spomni, kaj počne v stanju alkoholiziranosti. Enako ugotovitev najdemo v Pregovorih: »Kdo ima gorje, kdo žalovanje? Kdo prepire, kdo skrbi? Kdo udarce brez potrebe, kdo motne oči? Tisti, ki se zadržujejo pri vinu in hodijo pokušat zamešano pijačo. Ne glej vina, kako se rdeči, kako se iskri v kozarcu, se gladko pretaka. Naposled piči kakor kača, brizgne strup kakor gad. Tvoje oči bodo gledale čudno, tvoje srce bo govorilo zmedeno.« (29,33)

Tisti, ki pije, je pogosto prepričan, da tega nihče ne opazi, a se mu to že na zunanaj pozna po opotekajoči se hoji. Alkohol namreč vpliva zaviralno tudi na tiste možganske celice, ki skrbijo za uravnavanje in usklajeno gibanje. (Perko 2013, 42) »Opotekali so se in omahovali kakor pijani, vsa njihova modrost je bila pogoltnjena,« opominja Psalmist (107,27). Prav tako lahko prepoznamo pijanost človeka po njegovi zmedeni govorici, kar je posledica motenj v možganih, ki se kaže v nepovezanem in nerazumljivem govorjenju (Perko 2013, 42): »Tvoje oči bodo gledale čudno, tvoje srce bo govorilo zmedeno.« (Prg 23,33)

Sveto pismo opozarja tudi na duševne zaplete ali alkoholne psihoze, do katerih lahko pride zaradi pretiranega pitja alkohola. Ljudi opominja, naj ne pijejo vina, kajti alkohol, kot smo že omenili, vpliva na možgane in posledično tudi na vid: »Tvoje oči bodo gledale čudno, tvoje srce bo govorilo zmedeno.« (Prg 23,33) Na možnost delirija pod vplivom pijače opozarja tudi prerok Jeremija, ko pravi, da lahko opijanjeni ljudje popolnoma izgubijo orientacijo; ne vedo več, kdo so, in vsakdo lahko z njimi počne, kar ga je volja (51,39–40): »Ko se razvnamejo, jim priredim gostijo, jih upijanim, da bodo vriskali, da se pogreznejo v večno spanje in se več ne prebudijo, govori Gospod. Kakor jagnjeta jih popeljem v zakol, kakor ovne in kozle.« (Seller 1985, 70)

Alkoholni bledež ali *delirium tremens* je najpogostejša akutna duševna komplikacija alkoholizma, za njo pa obolevajo le nekateri alkoholiki (to je okoli 10 %). Delirij izbruhne nenadoma, zaradi nenadne nenadzorovane abstinence, poškodb, vročinskih obolenj ali pivskih ekscesov. Navadno izbruhne zvečer, med značilnimi znaki pa so prividi oziroma vidne halucinacije (oboleli vidi bele miši, male živali v gibanju, niti, pajčevine ...). Prividi so lahko grozljivi, bolnik doživlja strah in vznemirjenost. Govorimo o zameglitvi zavesti, kjer izstopata krajevna in časovna dezorientacija. Telesni znaki so tresavica, znojenje, pospešen utrip srca, zvišan krvni tlak, nespečnost. Včasih se pojavijo tudi božjastni napadi, če predolgo traja, pa tudi alkoholna psihoza Korzakov. (Može 2015, 68–70)

Druga oblika halucinacij je alkoholna halucinoza, pri kateri so v ospredju slušne halucinacije. Bolnik sliši, kakor da se glasovi pogovarjajo o njem, vsebina pa je zanj običajno neprijetna. Govorijo o njegovih napakah, mu grozijo, razpravljajo o uničenju njega in njegovih svojcev. Bolnika je po navadi zelo strah, prisluhom skuša zbežati; lahko veliko potuje, se zabarikadira, včasih želi ubežati s samomorom. Večina halucinoz izgine po nekaj dnevih ali tednih; če pa trajajo dlje, je treba računati s trajnimi duševnimi posledicami. (71–72)

Korzakov sindrom je večinoma nadaljevanje alkoholnega bledeža, ki le počasi izginja in lahko preide v bebavost. Pri takem bolniku gre za izgubo kratkoročnega spomina in nezmožnost učenja novih vsebin ter sprotno pozabljanje vsega, kar doživi.

Spominske vrzeli se navadno zakrpajo s starimi spomini ali izmišljotinami. Sčasoma se spominske motnje nekoliko omilijo, popolna rehabilitacija pa je zelo redka (70–71)

Na ta sindrom nakazuje Sveto pismo v Pregovorih: »Tvoje oči bodo gledale čudno, tvoje srce bo govorilo zmedeno. Tak boš kakor človek, ki leži sredi morja, kakor tisti, ki sedi na vrhu jambora.« (23,33–34) Oboleli je zmeden in dezorientiran; ne ve, kje je, kaj se z njim dogaja. To bolezen lahko nakazujejo tudi Lemuelove besede: »Sicer bi pili in pozabljali postavo, prevračali bi pravico vseh ponižanih.« (31,5). Tisti, ki pije že toliko časa, da oboli tudi organsko, to je da že preide v pravo behavost, pozablja vse – tudi, kaj je prav in kaj narobe. Iz besed preroka Izaija (29,9–10), ko opozarja zaslepljeno ljudstvo, lahko razberemo, naj se ljudje opijajo s čim drugim, ne z vinom, kajti vino prinaša zaslepljenost, omrtvelost, »slepост«: »Le čudite se in ostajajte začudeni, le slepite se in ostajajte zaslepljeni! Opijajte se, pa ne z vinom, omahujte, pa ne zaradi pijače! Kajti Gospod je izlil na vas duha omrtvelosti, vaše oči, preroke, je zaprl in vaše glave, vidce, je zastrl.« (Seller 1985, 70)

Simptome Korzakovega sindroma in halucinacij morda najdemo tudi pri Izaijevih grožnjah duhovnikom in lažnim prerokom: »Tudi ti se izgubljaš zaradi vina in blodijo zaradi opojne pijače, duhovnik in prerok se izgubljata zaradi opojne pijače, zmedena sta od vina. Blodijo zaradi opojne pijače, izgublja se v videnjih, omahujejo v rabsodbah.« (28,7). Pri alkoholiku lahko pride tudi do patološkega opoja, ko posameznik znakov opitosti ne kaže, toda med pitjem nenadoma preskoči v stanje zamračene zavesti in je sposoben tudi najhujših agresivnih dejanj (Perko 2013, 50).

Pri zasvojenih z alkoholom se včasih pojavijo ljubosumnostne blodne misli; bolnikom med kronično fazo bolezni spolna moč ugaša, poželenje pa pogosto naraste. Partnerji se intimnosti branijo, zato prihaja do nesporazumov, ki pri alkoholiku spodbujajo misel o partnerjevi nezvestobi – lahko pride do ljubosumnostne blodnjavosti. Zasvojeni partnerja obtožujejo, da jih vara z vsakim ... Ob abstineni blodnjavost preneha. Včasih preide v preganjavico, ta pa lahko alkoholika pripelje do zločina – celo do posilstva lastne hčere ali drugih nasilnih dejanj. (Može 2015, 72).

Patološko ljubosumnost lahko opišemo kot stanje, v katerem zasvojeni ne ve, kaj je resnica, ko v paranoji obtožuje vse vseppek: »Babilon je bil zlata čaša v Gospodovi roki, upijanal je vso zemljo. Njegovo vino so pili narodi, zato so narodi ponoreli.« (Jer 51,7) Na drugem mestu Sveto pismo opozarja na ljubosumje, ki nastane zaradi nezdravega načina življenja, kamor prištevamo tudi zasvojenost, in kam lahko ta lastnost zasvojenega pripelje: »Zdravo srce je telesu življenje, ljubosumje pa je trohnoba v kosteh.« (Prg 14,30)

8. Ekonomske posledice

Sveto pismo ne obide niti ekonomskih posledic alkoholizma. Poudarja, da lahko zaradi opijanjanja ljudje doživijo ekonomski propad: »Kajti pijanec in požeruh obužata, zaspanec se oblači v cunje.« (Prg 23,21).

Alkohol posamezniku tudi preprečuje, da bi postal moder. Iz modrosti lahko ustvarja, črpa svoj uspeh; če tega ni, pride do neuspeha (20,1). V tem kontekstu prerok Izaija svari pred tem, da bi posameznik začel piti že zjutraj in nadaljeval pitje čez dan (5,11). Ljudje, ki pijejo že navsezgodaj, so namreč navadno ne samo psihično, ampak že tudi telesno zasvojeni, kar pomeni, da morajo piti ves čas, da se ne bi pojavili znaki odtegnitvene krize (Perko 2013, 30). Nekdo, ki začne piti že zjutraj, zagotovo ni sposoben delati, dostikrat izgubi službo in začne tudi ekonomsko propadati.

9. Božja ljubezen podpira človekovo prizadevanje

Božja ljubezen nudi milost – tudi alkoholikom. Sicer apostol Pavel v pismu Galičanom (5,21) alkoholike uvršča med najhujše prestopnike, ki Božjega kraljestva ne bodo deležni, a hkrati v prvem pismu Korinčanom pravi, da so bili taki, ki so se poleg drugih pregreh vdajali alkoholu, a so se spreobrnili in bili odrešeni: »/.../ ali opravičeni ste bili v imenu Gospoda Jezusa Kristusa in v Duhu Boga našega.« (6,11). Kristus s svojimi besedami osvobaja sužnosti alkohola (Poljak 1995, 121).

Za zdravljenje se mora vsak alkoholik odločiti sam, sicer je uspešnost vprašljiva. Perko (2013, 95–96) trdi, da pride alkoholik na zdravljenje šele, ko se znajde v brezizhodni situaciji (hude zdravstvene težave, grožnja z izgubo službe, ali ko je postavljen pred ultimatum »ali zdravljenje ali ločitev« ...), in da se za zdravljenje skoraj nikoli ne odloči prostovoljno. Na koncu pa je kljub vsemu on tisti, ki sprejme odločitev, ali bo na zdravljenje pristal ali ne, ali bo sledil poti odrešenja ali poti nadaljnje propada. Tako lahko beremo v Peti Mojzesovi knjigi: »Nebo in zemljo kličem danes za pričo proti vam: predložil sem ti življenje in smrt, blagoslov in prekletstvo. Izberi torej življenje, da boš živel ti in tvoj zarod, tako da ljubiš Gospoda, svojega Boga, poslušaj njegov glas in se ga držiš.« (30,19–20) Na izbiro ima torej življenje, polno blagoslovov, ali pa se še nadalje vrti v začaranem krogu zasvojenosti.

Ko gre za človekovo svobodno voljo, se Bog razodeva kot svetovalec, ne zapovedovalec. Človekovo svobodno voljo spoštuje, ker ga je ustvaril kot razumno bitje, ki lahko izbira in zna razlikovati dobro od slabega: »Vse je dovoljeno, vendar ni vse koristno! Vse je dovoljeno, toda vse ne izgrajuje.« (1 Kor 10,23) (Poljak 1995, 118–119)

Samo prenehanje pitja še ne pomeni ozdravitve. Prenovo potrebuje celotno zasvojenčeva življenje. Opustiti mora stare navade in vzorce, pri čemer mora sodelovati tudi zasvojenčeva družina – brez tega je možnost zdravljenja manjša. V terapevtskem procesu je treba doseči hkratno in vzajemno spreminjanje tako alkoholika kot njegovih svojcev. (Može 2015, 85–86)

Poleg terapevtske pomoči in pomoči družine je tukaj še Presežno – Božja milost, ki zasvojenemu priskoči na pomoč, če ji le želi prisluhniti. Za odrešenjsko milost pa je potreben čas – za pripravo, čakanje, pokoro, molitev in spreobrnitev. (Goštečnik 2012, 16) Tako se zasvojeni odloča, pripravljata na zdravljenje, čaka na do-

končno odločitev (hkrati čakajo tudi vsi njegovi najbližji, sodelavci, prijatelji ...), ki jo bo sprejel. Pokoro opravlja med zdravljenjem, ko se rešuje starih vzorcev in sooča s tem, kar je naredil, pri čemer mu lahko pomaga molitev. Spreobrnitev pa pomeni zdravljenega alkoholika, ki neha onečaščati svoje telo, kajti to je po besedah apostola Pavla tempelj, na katerega mora paziti (1 Kor 6,19–20): »Mar ne veste, da je vaše telo tempelj Svetega Duha, ki je v vas in ki ga imate od Boga? Ne pripadate sebi, saj ste bili odkupljeni za visoko ceno. Zato povelečujte Boga v svojem telesu.« (Poljak 1995, 120–121)

V relacijski družinski terapiji sta bistveni komponenti poimenovanje (zasvojenost) in razrešitev afektivnega psihičnega konstrukta (zdravljenje) (Gostečnik 2012, 20), med katere spada tudi zasvojenost; z njo se odvisnik zavaruje pred preplavljajočimi občutji zavrženosti, zanemarjenosti, neprimernosti ali sramu (Jerebic 2013, 163).

V svetopisemskem izročilu gre za nenehno očiščevanje, ki človeku omogoči, da popravi krivice. Gre za milostni dogodek, ki je nujen, da se prekine staro in začne nekaj radikalno novega. Prekinitev s starim, torej pitjem, je nujen korak v procesu zdravljenja tudi v relacijski družinski terapiji. (Gostečnik 2012, 20) Ko se človek aktivno vključi v odrešenjski proces in sprejme odgovornost za stanje, v katerem je, je s pomočjo milosti možno odrešenje (59) in pri zasvojenem zdravljenju, da zavrže svoje suženjsko stanje – zavrže svojega vladarja, ki mu je služil dolga leta, in stopi na pot svobode.

Reference

- Angove, Rose, in Anne Fothergill.** 2003. Women and alcohol: Misrepresented and misunderstood. *Journal of psychiatric and mental health nursing* 10, št. 2:213–219.
- Bajt, Maja et al.** 2014. *Alkohol v Sloveniji: trendi v načinu pitja, zdravstvene posledice škodljivega pitja, mnenja akterjev in predlogi ukrepov za učinkovitejšo alkoholno politiko.* Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.
- Batchelor, Doug.** 2002. *The Christian and Alcohol.* Roseville: Amazing Facts, Inc.
- Gerjolj, Stanko.** 2009. *Živeti, delati, ljubiti.* Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Gostečnik, Christian.** 1997. *Človek v začaranem krogu: operativni mehanizem pri kompulzivnem ponavljanju: psihološko-antropološki in teološki vidik medosebnih interakcij.* Ljubljana: Brat Frančišek: Frančiškanski družinski center.
- . 1999. *Srečal sem svojo družino.* Ljubljana: Brat Frančišek.
- . 2012. *Govorica telesa v psihoanalizi.* Ljubljana: Brat Frančišek.
- Jerebic, Drago.** 2013. Odnos mama in sin v povezavi s kasnejšo sinovo zasvojenostjo z alkoholom. Doktorska disertacija. Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Juričič, Nuša Konec et al.** 2016. *Prepoznavanje in obravnavna depresije in samomorilnosti pri pacientih v ambulanti družinskega zdravnika.* Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.
- Koprivnikar, Helena et al.** 2015. Uporaba tobaka, alkohola in prepovedanih drog med prebivalci Slovenije ter neenakosti in kombinacije te uporabe. Nacionalni inštitut za javno zdravje. [Http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije_datoteke/uporaba_tobaka_alkohola_in_drog.pdf](http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije_datoteke/uporaba_tobaka_alkohola_in_drog.pdf) (pridobljeno 23.5.2016).
- Može, Aleksander.** 2015. *Ovisnost od alkohola: razvoj in zdravljenje.* Idrija: Založba Bogataj.
- Perko, Andrej.** 2006. *Samopodoba ljudi v stiski.* Ljubljana: samozaložba.
- . 2013. *Pijan od življenja: premagati alkohol in spet zaživeti.* Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Poljak, Janko.** 1995. *Sveto pismo in opojne pijače.* Ljubljana: JA grafika.
- Ramovš, Jože, in Ksenija Ramovš.** 2010. Družina in alkohol: preprečevanje omam inzasvojenosti v družini. Inštitut Antona Trstenjaka. [Http://www.inst-antonatrstenjaka.si/repository/](http://www.inst-antonatrstenjaka.si/repository/)

- datoteke/projekti/lepo_je_zivet/starsi_prirocnik.pdf (pridobljeno 1.6.2016).
- Rus Makovec, Maja.** 2010. Ali je zdravljenje sindroma odvisnosti od alkohola smiselno in učinkovito. V: *Sindrom odvisnosti od alkohola – diagnostični in terapevtski vidiki: zbornik prispevkov z recenzijo, Bled, 13. oktober 2010*, 56–64. Ur. Ivica Avberšek Lužnik et al. Jesenice: Visoka šola za zdravstveno nego
- Schnall, Eliezer, Yair Saperstein in Yona Saperstein.** 2013. The first case of drug dependent memory: The Biblical Lot in Talmudic and Midrashic exegesis. *Journal of the History of the Neurosciences* 22, št. 2:155–159.
- Seller, Sheldon C.** 1985. Alcohol abuse in the Old Testament. *Alcohol and Alcoholism* 20, št. 1:69–76.
- . 1987. Alcohol abuse in the New Testament. *Alcohol and Alcoholism* 22, št. 1:83–90.
- Shaw, Benjamin A. et al.** 2004. Emotional support from parents early in life, aging, and health. *Psychology and Aging* 19, št. 1:4–12.
- Toš, Niko et al.** 2000. Slovensko javno mnenje 1999/2: stališča o zdravju in zdravstvu III in mednarodna raziskava o kakovosti življenja=Slovene public opinion survey 1999/2: attitudes toward health and health service III and international level of living survey. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Arhiv družboslovnih podatkov.
- Why Do Some People Drink Too Much? 2000.** *Alcohol Research & Health* 24, št. 1:17.
- Ziherl, Slavko.** 1989. *Kako se upremo alkoholu: priročnik za izkušene in začetnike*. Ljubljana: Mladinska knjiga.